Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Thelogica universa - Ettenheim-Münster 107 - Tom. I

Cartier, Gallus

[S.l.], 1745

Caput septimum

urn:nbn:de:bsz:31-111007

Visual Library

res, et Doctores exteriùs insonant, verbum Dei annuntiando: nisi enim Deus ad externam verbi sui prædicationem aures cordis interiùs aperiat, evanescit illa, ac planè inutilis ad salutem evadit. Ita S. Augustinus*.

* p Tract. 3. in Ep. Joan. n. 13.

93. Ob. 4to. Si à Judiciô Ecclesiæ verus Scripturæ sensus pendet, tunc pendet à verbô hominum. Atqui hi sunt fallibiles. Ergo debilissimô nititur fundamentô.

Resp. Verbum Ecclesiæ non esse omninò verbum hominum, id est, verbum errori obnoxium, sed aliquo modô Verbum Dei, prolatum nempe assistente, et gubernante Spiritu Sanctô, prout ipsimet testati sunt Apostoli simul congregati Act. 15. v. 28. Visum est Spiritui Sancto, et Nobis &c.

Caput Septimum
De Variis Sacræ Scripturæ editionibus, et Versionibus.

94. De Variis Sacrarum Scripturarum editionibus et versionibus præsenti Capite acturis nobis animus non est, ideas omnes omninò commemorare, quæ variis temporibus, variisque linguis lucem publicam aspexêre. Cùm enim eæ penè sint innumeræ, neque earum, et si prolixa, quædam nomenclatura adeò magnam utilitatem præ se latura videatur, meritò huic labori supersedimus, eoquòd instituti nostri rationem excedere videatur; breves enim, quantùm licet, et utiles duntaxat esse cupimus.

Igitur eas solummodò Sacræ Scripturæ editiones, et Versiones hîc referemus quarum fecit mentionem Bellarminus*. Reliquarum Catalogus videri potest apud P. le Long Oratorii Presbyterum, librô, cui titulum fecit, Bibliotheca Sacra, et apud D. Calmet in suâ Bibliothecâ Sacrâ, quam suo Biblico Dictionario præfecit. et in eodem Dictionariô Verbo Biblia.

* De Verb. Dei lib. 2.

68
3. 59

De Editione Scripturarum Hebraicâ. 125. ~~129~~

Omnes Veteris Testamenti Libri ab Auctoribus suis conscripti fuerunt linguâ Hebraïcâ præter quasdam Libri j.mi Esdræ, et Prophetiæ Danielis partes, quas Chaldaïcè, vel Græcè exaratas vult D. Calmet, prout ipse ad nos olim scripsit. 95.

Additamenta verò Esther, item Baruch, Judith, et Ecclesiasticus etiam Chaldaïcè, vel Syriacè conscripti sunt, sicut et Machabæorum liber j.mus Secundum verò Græcè exaratum dicit laudatus Calmet. Denique Sapientiæ liber Græcè etiam exaratus fertur.

At ex Novi Testamenti libris solum Evangelium S. Matthæi Hebraïcô, seu Syriacô, vulgari tunc temporis in Judæâ idiomate exaratum perhibetur; reliqui omnes Græcè ab Apostolis conscripti, et editi fuêre.

De Versione Chaldaïcâ.

Chaldææ Versiones Pentateuchi vetustissimæ censentur, inquit Calmet*, nec desunt eruditi, qui eas Christi adventu anteriores velint, posteriores tamen esse constat, inquit idem Calmet*. 96.

* Dict. Bib. Verb. Biblia

Sed præter eos libros, qui Chaldaïcô sermone editi sunt, ut Tobias, Judith, pars Esdræ, et Danielis, hæc Chaldaïca interpretatio est potiùs continuata paraphrasis, seu explicatio, quàm litteralis Hebraïci textus versio, ut et eam Targum, quod nomen expositionem, et explicationem sonat, nuncupant.

* Ib. Verb. Versiones Chaldaæa.

Tradit laudatus Calmet*, has Scripturæ expositiones exaratas fuisse Chaldaïcâ linguâ, seu Vernaculâ Judæorum post Captivitatem Babylonicam. Tunc enim Chaldaïca lingua familiarior cœpit esse apud Judæos, quàm Hebraïca, adeò, ut cùm

* Ib. Verb. Targum.

textus Hebraïcus Scripturæ in Templô, sive in Synagogis legeretur, explicationes Chaldaicæ in favorem vulgi maternam linguam parùm cadentis adjungerentur.

NB

Conjectura est, hæc etiam Esdræ ætate jam servari consuevisse, quòd ille legem populo in Templô recitans*, simul unacum cæteris Sacerdotibus assistentibus idam populo explicaret; sive tunc linguâ Hebraïcâ, sive, quod verisimilius est, Chaldaïcâ, vel Syriacâ uteretur; Syriaca enim et Chaldaïca linguæ tum temporis erant affines*; Nam lib. 1. Esd. c. 4. v. 7. Et 4. Reg. c. 18. v. 26. Danielis item c. 2. v. 4. Lingua Chaldæa appellatur Aramea, seu Syriaca. Et etiamnum hodie ambæ hæ linguæ valde inter se conformes habentur.

u * Esd. 2. c. 8. v. 9.

x 2. Esd. c. 4. v. 7.

Quamvis autem expositionum Chaldaïcarum mos diu apud Judæos obtinuerit, nullæ tamen extant scriptæ paraphrases, nisi quas Rabbi Aquila, qui Chaldaïcè Onkelos dicitur, et Jonathan Uzelis filius, et Josephus coecus ediderunt.

Jonathan sub Herode triginta ante Christi adventum annis vixisse fertur. Fusô Stylô Majores, et Minores Prophetas exponit, Opúsque suum Judaïcis fabulis, et* Thalmudistarum nugis conspergit, quod verissimum esse, experimentô comprobaturum, ait Bellarminus*, illum, qui illud legere voluerit.

y * Thalmud liber est continens explicationem legis Judaïcæ, unde Thalmudistæ dicuntur ii, qui hujus libri dogmata sequuntur et exponunt.

z * lib. 2. de Verb. Dei.

Ferunt, Doctores quosdam Hebræos Jonathâ septingentis annis recentiores Operi ipsius aliquid addidisse, fortè in Pentateuchum paraphrasim, quam ipsi falsò adscribi ait Calmet; ex quâ forte Bellarminus eos lapsus, quos commemorat, desumpsit.

4. 60

Onkelos Jonathâ recentior, creditur Jesu Christi ætate floruisse. Nonnisi Pentateuchum exponit. Ipsius Targum* præ

a * Targum nomen quod Judæi tribuunt Glossis

cæteris est in pretiô; Singulis Hebraïci textûs versibus Chaldaica paraphrasis subjicitur; et adeò concisus, et simplex est, ut in suspicionem corruptionis nunquam venire possit, necnon tam excultô stylô utitur, ut ferè eandem præ se ferat Chaldaïcæ linguæ puritatem, ac Daniel, et Esdras. 127. ~~131~~. Suis et Paraphrasi Chaldaicæ in Scripturam Sacram.

Josephus verò coecus ætate, et pretiô, sicut et stylô cæteris longè inferior, Chaldaïcô quidem idiomate, sed barbarorum vocabulorum admixtione corruptissimô, utitur. In Psalmos, in Job, Proverbia, Canticum Canticorum, Ecclesiasten, Ruth, et Esther commentatus est.

Præter hæc aliud adhuc circumfertur Targum, quod Jerosolymitanum nuncupatur. Pentateuchum non excedit, quin nec integrum est, et absolutum, versibus quandoque mancum alios transponit, alios mutilat; unde facilè oritur suspicio, fragmentum esse alicujus veteris paraphrasis, quæ fortè periit.

De Versione Syriacâ.

Lingua Syriaca proles quædam est ~~Hebræ~~ Hebraïcæ, et Chaldaïcæ, aut fortè una eadémque cum Chaldaïcâ antiquâ. Hebræi enim captivi Babylonem abducti paulatim oblivioni traditâ maternâ linguâ, et propriâ Hebraïcâ addiscere coeperunt idioma Chaldaïcum, cui cùm ex Hebræô nativô semper aliquid admiscerent, tertia quædam lingua ex eâ permixtione orta est, quæ à regione, ubi maximè in usu erat, Syriaca, vel etiam, quòd eâ Hebræi uterentur, atque apud ipsos vulgaris esset, Hebraïca est nuncupata. 97.

Extat quædam Syriacô idiomate conscripta, et ab Hebræô deprompta Veteris Testamenti versio, cujus Patres Græci sæpiùs meminerunt. Albertus quoque Widmes-

128. ~~132.~~ tarius Ferdinandi Imperatoris quondam Cancellarius, primus in Europâ Testamentum novum Syriacum typis dari curavit.

98. De Variis Græcis Versionibus.

Clemens Alexandrinus cujusdam Græcæ Veteris Testamenti Editionis meminit, lib. i. Strom. quæ, priusquam Alexander Magnus rerum potiretur, incertô Autore prodiit, et ex quâ Plato, cæterique Philosophi non parva hauserunt. Idem alludere videtur Josephus*, quando narrat, Theopompum, et Theodecten divinitus punitos fuisse, quòd suis historiis, et poëmatibus inserere tentassent nonnihil ex Sacris Biblijs Græcis videlicet, nec enim græci solebant addiscere linguam Hebraïcam. Item lib. i. cont. Appion. asserit, Platonem in suis libris de legibus Moysem expressisse: Scripturam ergo Græcè editam legerat Plato, quippe qui hebraïci idiomatis ignarus erat.

Idem tuentur Patres apud D. Augustinum*, qui passim asserunt, Pythagoram, et Platonem multa ex Moysis, et Prophetarum libris hausisse.

At cum vitiosa esset, nec omnes completeretur Sacræ Scripturæ libros, incertumque referret Autorem, succedente deinde celeberrimâ illâ Septuaginta Interpretum Veteris Testamenti Versione, primum negligi cœpit, ac tandem omninò evanuit. Ita sentiunt Patres.

99. Ordine ergo secunda, at meritô et dignitate omnium Versionum Græcarum Veteris Testamenti prima agnoscitur illa, quam ferunt à Septuaginta Hebræis Interpretibus factam Alexandriæ, regnante ibidem Ptolomeô Philadelphô Ptolomæi Lagi filiô.

Hujus Versionis historia legitur in libellô aliquo, qui Aristææ cujusdam nomen præfert, quem dicunt fuisse unum ex Lega-

6 * Antiquit. lib. 12. c. 2. Ex Aristæa historiâ, quam commentitiam plures eruditi consent.

c * lib. 18. De civ. c. 11.

5. 61

tis, quos idem Ptolomæus Hierosolymam hac de re miserat. Libellus iste extat nunc Græcis, latinis, et Hebraïcis litteris exaratus; necnon græcè et latinè Bibliothecæ Patrum insertus est*; nihilominùs plures eruditi hâc nostrâ ætate dubitant, num libellus iste, qualis adhuc circumfertur, suppositicius non sit. Profectò illum non omninò sincerum opus esse suspicatus est S. Augustinus lib. 18. de Civ. c. 4. quem sentus est Salmeron*. Alii volunt, antiquum quidem opus esse, sed merum commentum à quodam Hellenistâ Alexandrinò confictum, quò versioni à his conviviis editæ auctoritatem conciliaret. Certè vel ipsa hujus historiæ lectio id persuadere videtur.

Quidquid sit, hanc tamen Versionis istius historiam crediderunt, necnon memoriæ mandarunt Josephus, lib. 12. Antiq. Philo, lib. de vitâ Moysis. Idem quoque meminerunt Eusebius, lib. 8. præpar. Evang. c. 1. Irenæus, lib. 3. c. 25. Justinus, Apolog. 2. Clemens Alexandrinus, lib. 1. Strom. Tertullianus, Apolog. c. 18. Augustinus, lib. 8. de Civ. c. 11. et lib. 2. de Doct. Chr. c. 15. Bellarminus etiam hanc Aristæa historiam veram esse asserit*, plurèque alii in hâc sententiâ versantur. At plerique Recentiores eam velut meram fabulam penitùs rejiciunt, et explodunt.

En verò historia, prout in Aristæâ legitur, epitomen. Cum Ptolomæus Philadelphus Rex Ægypti Alexandriæ magnificam Bibliothecam extruxisset, eique Demetrium Phalerum præposuisset, hic Regi huic autor fuit, ut illùc sacros Judæorum libros deferri, necnon græcò idiomate donari curaret in Bibliothecâ hâ reponendos. Placuit Regi consilium, atque igitur destinatis ad Eleazarum tunc temporis summum Judæorum Sacerdotem legatis, oblatisque

129.

* Tom. 13. pag. 856. edit. Paris. an. 1654.

* Proleg. 6.

* lib. 2. de Verb. Dei. c. 6.

muneribus regiâ liberalitate dignis, petiit ab ipso, ut viros adornandæ ex hebræô in Græcum Sacrarum litterarum Versioni aptos Alexandriam mitteret. Eleazar Regi obsequendum ratus, delectisque ex unaquâque Tribu sex viris Versioni huic adornandæ peritissimis, qui septuaginta, vel septuaginta duorum numerum complerent, unà illis volumen Legis tradidit aureis litteris exaratum, cujus membranæ mirâ arte erant inter se contextæ, atque in Ægyptum ad Regem misit, adjectis litteris, quibus et Regiam ipsius liberalitatem, in Deum Religionem, et in Judæos clementiam meritis laudibus efferebat. Comiter excepti sunt à Philadelphô viri isti, simulque religiosô obsequiô Sanctos libros observans, septies in terram usque pronus adoravit. Codicis etiam elegantiam, aurearum litterarum tenorem simul, et picturarum venustatem plurimùm laudavit; et postquam aliquot diebus lautissimis conviviis illos recreasset, necnon pluribus ænigmaticis quæstionibus tentasset, ad adornandam Versionem dimisit. Igitur eos Demetrius Phalerus Bibliothecæ Regiæ Præfectus in Insulam Pharon per pontem septem Stadiorum deduxit, ut ibi à tumultu, et strepitu hominum secreti librorum Sacrorum versioni toti vacarent, quæ deinde septuaginta, vel septuaginta duorum dierum spatiô, pro numerô scilicet Interpretum, ab ipsis confecta est. Peractum opus Demetrio tradiderunt Interpretes in coetu Judæorum Alexandrinorum legendum, probandúmque. Omnium assensu tanquam recta, et fidelis excepta versio, útque ei inviolata adderetur auctoritas, anathema pronuntiatum in eos, qui temerariô ausu in eam manum movere auderent. Rex his omnibus compertis delectatus plurimùm, simulque libri lectione au-

5. 62

ditâ, sapientiam Legislatoris admiratus est, 131.
Versionemque in suâ Bibliothecâ recondendam solertique curâ servandam tradidit; cùm prius Judæis dedisset faultatem, idem plura sibi exscribendi apographa; Interpretes ditissimis donatos numeribus in Judæam remisit, neuon in præstiti officii gratiam viginti Judæorum ~~milia~~ apud se captivorum milia in libertatem asserit. Hæc historiæ ab Aristeâ circa Septuaginta Interpretum sacræ Scripturæ Versionem conscriptæ epitome.

Philo hanc etiam historiam refert*, quam contigisse vult sub Ptolomæo Philadelphô tertiô ab Alexandrô Ægypti Rege. Memorat etiam, Regem viros idos pluribus ænigmaticis quæstionibus tentasse, simulque idorum responsiones atterit. Addit præterèa, eos, dum Versioni incumberent, ita divinô Spiritu afflatos fuisse, ut omnes eadem scriberent, non seus ac si invisibiliter ipsis dictata fuissent. Postmodùm verò ait*, eam fuisse Judæorum, Ægyptiorum pro hac versione Legis lætitiam, ut annuâ solemnitate ejus memoriam celebarent. Singulis igitur recurrentibus annis in Insulam Pharos se conferentes, alienigenis etiam pluribus Religionis gratiâ comitantibus, post obsequia ritè persoluta convivia pietatis eos instituisse in tentoriis, in littore, in sabulô, locum virorum præsentiâ Religiosum venerantes.

g * lib. 1. de vita Moysis.

h * lib. 2. de vit. Moys.

Nihilominus, prout jam memoravimus, plurimis eruditis viris hæc historia commentum videtur à Judæis Alexandrinis confictum, quò Græca hæ versioni auctoritatem conillarent. Cùm enim, inquiunt, hebraâ linguâ haud ampliùs utarentur, sed Græcâ; comparandi erant sacri 100.

Codices, qui Græcè essent exarati, et quia sub gravi interminatione Hebræis inhibitum erat, ne aliâ, quàm maternâ, linguâ sacros libros donarent, aut donari permitterent, indè fingenda erat historia, quæ portentum quoddam et prodigium referens, libris auctoritatem et firmitatem tribueret, simúlque Interpretem à pœnâ liberaret.

Nec desunt ~~argumenta~~ ipsi argumenta, quibus opinionem suam stabiliant. Ajunt enim 1.º Quòd Scriptores eandem referentes historiam inter se non constent; aliter enim eam refert Aristobulus, aliter Josephus; non eadem narrat Philo. Justinus dicit, ad Herodem Regem Judæorum à Ptolomæo missos fuisse legatos, ubi in intolerabilem anachronismum labitur.: Aliqui Septuaginta, vel Septuaginta duas cellulas numerant, quibus singulos; alii tantum triginta sex commemorant, quibus singulis binos Interpretes inclusos fuisse volunt; cum tamen hujus rei apud Aristeam nulla fiat mentio.

2.º Quòd ipsorum Chronologia omninò ab Originali Hebræo discedat, atque sex Patriarchis, qui ante diluvium vixerunt, plures, quàm centum ætatis annos tribuant, priusquam ipsis proles nascerentur; unde quorundam eruditorum conjectura est, id ex industriâ factum esse, voluisséque Judæos Alexandrinos Moysis libros adaptare Ægyptiorum Annalibus, qui mundo antiquiorem ætatem adstruebant, quàm Moyses eidem in suâ historiâ tribuerit, quamvis tamen, admissâ etiam Septuaginta Interpretum Chronologiâ, hi Hebræos mirè ab Ægyptiis abesse constet.

3.tio Quòd Hebraico textu etiamnum reluctante, hi Interpretes in suâ versione

quoad pondera, mensuras, et monetas usum Alexandrinum secuti fuerint; undè quia civitatis istius drachma duas Palestinæ æquabat, monetam, quam Josephus, et Evangelista Tetradrachmam vocant, ipsi didrachmam nuncupavêre. 133.

4.to Quòd Aristæas, cùm Ethnicus fuerit, tamen in memoratâ hâ historiâ quâ studiô, quâ stylô ineptè satis Judæum se prodat.

5.to Quòd Ptolomæum Philadelphum tanquam sapientissimum, et religiosissimum Principem, Dei, ejusque templi, ac Scripturarum observantissimum Aristæas exhibeat; cùm tamen corruptissimis moribus idum fuisse historiæ memoriâ proditum sit.

6.to Quòd Demetrium Phalerum inducat tanquam Philadelphi Regis gratiâ, et favore potentem; cui tamen Regem nunc infensissimum fuisse compertum habemus, quòd Ptolomæô Lagi illius genitori auctor fuisset, ut à Regni successione eum excluderet; undè factum, ut Philadelphus vix rerum potitus Demetrium amandarit in exilium, ubi mœrore et desperatione actus, mortem aspidis morsu sibi ipsi consivit; prout refert Hermippus in Diogene Laërtiô.

7.mo Quòd non potuerint ex quâlibet Tribu deligi sex viri, qui in Ægyptum ad interpretandos Sacros libros mitterentur cùm à tempore dispersionis Judæorum solæ Tribus Benjamin, et Judæ in Judæâ remanserint.

8.vo Quòd pons ille, quo Pharon Insulam Alexandriæ junctam fuisse commemorat Aristæas, teste Ammianô Marcellinô Cleopatræ opus fuerit, quæ lon-

~~138.~~ gè post Ptolomæi Philadelphi tempora vixit.

9no Quòd idem ubique Stylus in hoc ~~Aristo~~ Aristææ libellô reperiatur, hebraïsmis redundans, nec exceptis quidem litteris Philadelphi ad Summum Pontificem, utri et hujus ad Regem; supplicique ad Philadelphum Demetrii Phaleri libellô.

10mo Quòd Judæos hebraïzantes tantus hujus Versionis horror ceperit, ut in ejus memoriam, conceptúmque de eâ moerorem jejunium quotannis die octavâ Mensis Thebet, Decembri nostro respondentis, instituerint, atque Calendario suo inseruerint, idúdque semper servaverint, libertatem et audaciam Judæorum Hellenistarum destantes, qui Legem impurô et extraneô sermone corrupissent, addentes, hujus factæ versionis diem in Israël parem intulisse perniciem, qualem Jeroboam filius Nabat intulit, cum Vitulos aureos dedicavit; hujúsque rei mærore coelum triduanis tenebris horridum amissô legis obsequiô parentasse &c.

11mo denique, ut cætera omittamus, Quòd, etsi historiæ sua haberetur firmitas, omninò tamen incertum sit, num hi Septuaginta Interpretes omnes Sacræ Scripturæ libros verterint, an verò Solummodò Pentateuchum; imò videtur, quòd exiguus ille dierum numerus, quibus ab ipsis versio confecta est, nonnisi vertendis quinque libris Moysis suffecerit; quî enim tam angustô temporis spatiô adeò grande Scripturarum volumen vel Solummodò exscribere potuissent? Profectò Aristæas, qui primus hanc historiam vulgasse dicitur, de Solâ Moysis lege loquitur: Rex, inquit, libri Lectione auditâ Sapientiam Legislatoris admiratus est.

Certè S. Hieronymus, qui alias summâ cum libertate de hac versione loquitur, Septuaginta hos Interpretes Pentateuchum duntaxat vertisse testatur, comment. in Ezech. 9. et in Matth. 2. Quamvis alibi paulò aliter loqui videatur. 135

Josephus rem definire videtur, apertè enim asserit*, Septuaginta nonnisi libros Moysis vertisse. Et profectò caeterorum librorum, praeter Pentateuchum, versio alios pro se fere videtur Interpretes, ignotos quidem et variae aetatis. Neque enim unius Auctoris omnes esse videntur, prout ex stylivarietate, nemon diversâ unam eandémque vocem reddendi ratione facilè intelligitur.

* Praefat. lib. de Antiq.

Quidquid hac de re sit, vetustissimum planè opus esse, nemo diffitetur, facilè sub Philadelphó, saltem quoad Pentateuchum, cujus versio majori fide constat, adornatum.

Apud Antiquos Patres versionem hanc maximó in pretió fuisse certissimum est: eam quippe passim laudant, et sequuntur ii, quos supra adduximus. Imò ipsi Apostoli hac versione frequenter usi sunt, idque testatur Irenaeus* Et Hieronymus, Jure, inquit*, Septuaginta editio obtinuit in Ecclesiâ, vel quia prima est, et ante Christi facta adventum, vel quia ab Apostolis, in quibus tamen non discrepat ab Hebraeó, usurpata. Hic ergo juxta S. Hieronymum, non universim ab Apostolis usurpata fuit Septuaginta Interpretum versio, sed in iis duntaxat, in quibus ab Hebraïcó non discedere visa est; alibi enim* in eâ multa desiderat, quae tamen habentur in Scripturis, atque ex veteri Testamentó in Novó laudata reperiuntur. Recentiores quoque Critici sat benè multi plura adhuc vitia,

101.

64

* lib. 3. c. 25.

* De opt. gen. interpr.

* Praefat. in Pentateuch. et Comment. in Isaiam.

~~140.~~ negligentias, et ositantias in eâ Versione notavêre. Bellarminus ipse eam multis locis vitiatam esse testatur*; quippe quæ ea contineat, quæ nullô modô cum veritate cohærere possunt; quale est illud de supputatione annorum Mathusalem, Genes. 5. Nam secundùm græcam hanc versionem invenitur Mathusalem vixisse quatuordecim adhuc annos post diluvium, cum tamen in Arcâ Noë non fuerit; solùm enim octo animæ eam ingressæ sunt, Noë videlicet, Sem, Cham, et Japhet, et uxores eorum, ut habetur Genes. 6. et 1. Pet. 3.

* De Verb. Dei l. 2. c. 6.

Sed sive Interpretum ositantiâ, sive Ammanuensium et Librariorum ignorantiâ, sive deinde posteriorum temporum injuriâ hæc vitia in eam versionem inseserint, id tamen certum esse debet, editionem, quæ sub Septuaginta Interpretum nomine Hieronymi ætate circumferebatur, et adhuc etiamnum circumfertur, non esse tantæ auctoritatis, ut ad illius normam aut Hebraicus, aut Latinus textus emendari debeat.

102. Alia adhuc ab eruditis viris numerantur Græcæ Scripturarum Veteris Testamenti versiones, ut Aquilæ Pontici facta anno Christi 130mo Adriani Imperatoris 12mo prout testis est Epiphanius*.

* lib. de mens. et pond.

Fuit autem Aquila primum Gentilis, deinde Christianus; sed, quòd Astrologiam judiciariam sectaretur, ab Ecclesiâ pulsus, Judaïsmumque amplexus versionem suam adornavit, quæ tamen, quòd candor in eâ desideraretur, plerumque neglecta fuit.

103. Commodô Imperante, sub finem videlicet Secundi Sæculi, Theodotion ex Marcionistâ Judæorum Proselytus, ver-

sionem suam adornavit, majori quidem, 137.
quàm ceteri sibi similes, fide, prout testa- ~~141.~~
tur Epiphanius*; Et ex ejus interpretatio- * p lib. de mens. et pond.
ne Eulesiam Danielem legere asserit Hie- * q Præfat. in Daniel.
ronymus*. 104.

Symmachus quoque primùm Ebio-
nitarum, si Eusebio credimus, aut Samari-
tanorum, si Athanasium et Epiphanium se-
quamur, partibus additus, deinde Judaïcam
amplexus Religionem Sacros libros ex Hebræo
in Græcum sermonem transtulit Severi Au-
gusti temporibus. Imperio autem præfuit
hic Imperator ab An. Chr. 193. usque ad
an. 211.

Ex his Græcis editionibus, aliisque 105.
duabus incertorum Auctorum, quarum
una anno Septimo Antonini Caracallæ
~~an~~ apud Urbem Hiericho, quæ nonnisi
Psalmos; altera Alexandro Mammæa
filio imperante apud Nicopolim, quæ iti-
dem Psalmos, et fortè duodecim Prophe-
tas Minores complectebatur, in doliis qui-
busdam inventæ fuerunt, Origenes
sua Tetrapla, Hexapla, et Octapla con-
fecit. Nam primùm divisit singulas
paginas in sex columnas; ac in primâ
quidem descripsit Hebraïcum textum
litteris Hebraïcis; in secundâ eundem
hebraïcum textum græcis litteris; in
tertiâ interpretationem Aquilæ; in
quartâ interpretationem Symmachi; in
quintâ Interpretationem Septuaginta
Seniorum; in sexta interpretationem
Theodotionis; Atque hæc volumina
propter quatuor interpretationes Tetra-
pla, propter sex columnas verò Hexapla
fuêre nuncupata. Quæ deinde, ubi is-
dem binas ultimas, quas commemora-
vimus, Versiones, in aliis duabus colum-

B. i. 65
83
87

138
~~142~~. nis adjunxisset, Octapla dicta fuerunt.

Laudatus Origenes, quamvis Scripturas ex Hebraïcô non transtulerit, Septuaginta Seniorum interpretationem tamen ita emendavit, multis ex Theodotione admixtis, et asteriscô notatis, quo quid textui ipsorum adjiciendum foret, ostendebat; et obeliscô, quo quid ex textu expungendum esset, videlicet quod à Septuaginta præter id, quod ~~xxx~~ in hebraïcô erat, in textu Græcô adjectum fuerat, adnotabat; ut novam editionem fecisse censeatur; quæ eo tempore ita Doctorum approbationem meruit, ut brevî omnes Bibliothecas repleverit, teste Hieronymô*, qui eam communem appellari solitam fuisse scribit*.

* Ep. ad Aug. 89.

* Præfat. l. 16. in Isai.

106. Lucianus quoque Presbyter Antiochenus, qui sub Imperatoribus Diocletianô, et Maximianô Martyrii palmam adeptus est*, cùm in jam à nobis adductis editionibus multa vitia obrepsisse cognovisset, rursùs magnô labore novam molitus est, quam ipsius hujus Sancti Martyris manu descriptam sub Constantinô Imperatore Nicomediæ repertam scribit Pseudo-Athanasius in Synopsi.

* Euseb. lib. 9. Hist. c. 6.

~~107~~. Hesychius item Septuaginta Seniorum interpretationem emendavit, atque Ægypti Ecclesiis tradidit. De his editionibus hæc eloquitur Hieronymus*, Alexandria et Ægyptus in Septuaginta suis Hesijchium laudat Auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam Luciani Martyris exempla probat. Mediæ inter has provincias Palestinos Codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, et Pamphilus vulgaverunt.

* Præfat. in lib. Paralip.

De Editione græca Novi Testamenti.

Novum Testamentum ab ipsis Apostolis græcè Scriptum fuisse, jam supra indicavimus. Matthæum verò Hebraïcô, seu Syriacô, tunc temporis apud Judæos vulgari, sermone Evangelium suum Scripsisse testantur, Irenæus lib. 3. c. 1. Autor Synopsis, in Catalogo lib. Sacror. Hieronymus, Præfatione Comment. in Matth. Et in c. 11. Osee. Item de Script. Eccles. in Matthæô. Aliique omnes. 107

Autor Synopsis existimat Matthæi Evangelium à Jacobô Apostolô in linguam græcam fuisse translatum; alii verò Joanni Apostolo, ipsimet Matthæo alii hanc translationem adscribunt. Sed cujusvumque demum ea sit, idam eâ ratione Ecclesia accepit, ac si græcâ linguâ primùm istud Evangelium Scriptum fuisset.

Quo verò idiomate primùm Scriptum fuerit Marci Evangelium non satis liquet; alii enim græcô, alii latinô exaratum volunt. Veterum ac recentiorum turba græcum asserit, græcusque textus ab ipsis Originalis putatur. Sed exemplaria nonnulla Mss. Græca latinum testantur, quibus Syriaca et Arabica consentiunt: nec sanè alius sermo eum decere videbatur, ut qui Romæ, et pro Romanis Scriberet. Quare hanc opinionem Baronius ad an. 45. et Seldenus in Not. in Eutychii origin. Alex. veriorem censuêre. Cæteris tamen ferè omnibus contrarium visum est. 108.

Folia quædam Venetiis asservantur Originalis, ut creditur, S. Marci manu descripti, quod, si verum esset, sola

140 ~~144~~. hujus MS. inspectio litem hanc dirimeret; at an non suppositititium sit Opus, ambigitur, senio et vetustate ita obliteratum est, ut vel unius litterulæ linea vix discernatur, ad quod etiam haud parum contulisse videtur loci subterranei, in quo an. 1564. reconditum fuit, humiditas, ut potè qui proximò mari sit depressior, et cujus proinde superior etiamnum fornix circum obsidentes aquas habeat, nam lectio adhuc ex eo poterat exprimi, antequam in idem locum inferetur. Omnium novissimus, qui Scripti hujus meminit, D. Bernardus Montfaucon Congregationis S. Mauri in Galliâ Monachus Benedictinus, Latinè Scriptum aserit*, atque tanta vetustatis opus nunquam se vidisse testatur, necnon ad minimum quarti Sæculi opus esse*. Auctor, qui ante Montfaucon librum inspexerat, Græcos caracteres sibi deprehendisse in eo visus est.

66 2

* Iter Italic. c. 4.

* Antiquit. explic. lib. 13.

Istud Marci Evangelium Latinè ab ipso Romæ Scriptum esse, ac deinde ab eodem Aquileæ in linguam græcam conversum docet Adrianus Finus*; sed ~~ab~~ Marci ~~Evangelium~~ Aquileam adventum veterum multus commemorat, unde parum probabiliter idà Fino aseritur.

* lib. 6. flagell. Judæo. c. 80. et lib. 8. c. 62.

109. De Latinis Editionibus Scripturarum Sacrarum.

Olim, et primis Ecclesiæ temporibus innumerabiles penè Latinas editiones S. Scripturæ fuisse testatur S. Augustinus*. Qui ex Hebræâ linguâ, inquit, Scripturas in græcam verterunt linguam, numerari possunt, Latini autem multò modò, ut enim unique primis fidei temporibus in manus venit Codex græcus, et aliquan-

* lib. 2. de Doct. Christ. c. 11.

tulum facultatis sibimet utriusque linguæ habere videbatur, ausus est interpretari. 141. ~~145.~~
Et S. Hieronymus, Apud Latinos, inquit,* tot* sunt exemplaria, quot Codices, cùm unusquisque pro arbitriô suô vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est.

* Præfat. in Josue

Hæ Versiones, quamvis vetustissimæ, tamen Christianæ Religionis exordia non antecedunt. Judæi enim in Romanô Imperiô commorantes, cùm omnes ex Asiâ, sive Græciâ egressi Græcum et Hebraïcum sermonem caderent, de Veteri Testamentô Latinitate donandô non cogitavêre. At ubi in Ecclesiæ primordiis Ethnici, seu Gentiles, apud quos latina tantùm lingua in usu erat, frequenter Christianam Religionem amplexi essent, tum adornari oportuit cùm Novi tùm Veteris Testamenti Versionem latinam, quò et ipsi sacris libris uti possent. Ea autem Versio, quantum ad Vetus Testamentum ex Græcâ Septuaginta Interpretum est adornata; hoc enim idioma duntaxat notum erat Latinis; atque ante Hieronymum nemo fuit, qui Veteris Testamenti versionem ex Hebræô curarît. Hic S. Doctor, cùm semel et iterum Psalterium, et librum Job revidisset, tum etiam illius ex hebraicô Versioni manum admovit. 110.

Novum autem Testamentum idem Hieronymus Damasi Papæ jussu è Græcô in Latinum transtulit, vel saltem emendavit, necnon à multis mendis, quæ librariorum vitiô irrepserant, expurgavit. Novum Testamentum Græcæ fidei reddidi, inquit lib. de Vir. Illust. in fine. Et Præfat. Evang. ad Damas. Calamô, inquit, temperavimus, ut iis tantùm, quæ sensum mutare videbantur, correctis, reliqua manere pa- 111

142. ~~140.~~ teremur ut fuerant in Veteri Versione Scilicet, quæ Itala, quòd in Italia primùm prodiisset, atque pro Italis præcipuè fuisset edita, dicebatur, nec non tunc temporis Communis seu Vulgatæ nomine veniebat; Hæc enim inter Latinas editiones, quæ Hieronymum præcessêre, celeberrima habita est, unde aliô nomine, ut dictum, communis, seu vulgata nuncupabatur, utpotè omnium clarissima, et ad litteram maximè accedens: In ipsis interpretationibus, Itala cæteris præfertur, inquit S. Augustinus*, nam est verborum tenacior cum perspicacitate sententiæ.

67 3

* lib. 2. de Doct. Christ. c. 15.

143. At postquam S. Hieronymus ex Hebraô Latinam suam Veteris Testamenti versionem adornasset, et Novum Testamentum emendasset; sensim Ecclesia Latina undique Veteri Italicâ dimissâ, hanc, quam nunc nostra Biblia sive typis vulgata, sive manuscripta præ se ferunt ita adoptavit, ut à tempore S. Gregorii Magni hac unicâ editione hactenus usa sit, atque eos libros hæc nostra vulgata Biblia potissimùm referant, quos Sanctus Hieronymus vertit, aut emendavit.

143. Dicimus potissimùm; Libros quippe Veteris Testamenti, quorum Græca tantùm supersunt Archetypa, et quos Græcô duntaxat sermone scriptos invenit S. Hieronymus, reliquit intactos: quare libri Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum gemini, Prophetia Baruch, Epistola Jeremiæ, additiones ad calcem Esthe, et duo postrema Danielis capita cum Canticô trium puerorum ex Veteri vulgatâ, hu Italô, ex qua etiam totum Psalterium descriptum est, paucis à Hieronymô mutatis, et correctis, nostrâ ætate obti-

nent; Versio enim Psalmorum à S. Hieronymo ex Hebraeo elaborata in quibusdam nostris latinis Bibliis sorsim duntaxat exusa perhibetur. 143.

Haec est igitur Vulgata illa, quam Concilium Tridentinum lato Decreto authenticam declaravit his verbis:* Sacrosancta Synodus considerans, non parum utilitatis accidere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus editionibus latinis, quae nam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit, et declarat, ut haec ipsa Vetus et Vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, expositionibus Theologicis pro authentica habeatur; et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat, vel praesumat. 144.

* Sess. 4. c. 2.

Ubi notandum, Sacrum istud Concilium, cum hoc suo Decreto Veterem nostram et vulgatam S. Scripturae editionem authenticam declaravit, id duntaxat innuere voluisse: Eam nempe inter omnes latinas ejusdem S. Scripturae editiones, quae tunc temporis circumferebantur, atque haeretico ut plurimum sive ignoto Auctore erant suspectae, esse praecipuam, fidelissimam, ac tutissimam, necnon quantum ad substantiam, rerque fidei et morum disciplinam spectantes ab omni erroris suspicione immunem; quam proinde ceteris anteponere, atque in omnibus publicis lectionibus, disputationibus, expositionibus Theologicis adhibere tanquam veram et fidelem oporteret.

Decretum autem istud jure et merito à laudato S. Concilio fuisse editum nobis adversus Adversarios nostros Acatholicos hanc nostram Vulgatam

144. 148. latinam editionem seu versionem velut variis scatentem erroribus proscindentes demonstrandum est. unde sit.

Conclusio.

115. Jure, et meritò Sacrum Tridentinum Concilium Veterem, et Vulgatam nostram S. Scripturæ latinam Editionem Authenticam declaravit.

Pb. conclusio 1.º Ex Traditione Ecclesiæ. Eam latinam Sacræ Scripturæ Editionem jure, et meritò Concilium Tridentinum authenticam declaravit, quæ longò, et constanti Sæculorum, atque plusquàm mille et centum annorum usu in Ecclesiâ probata est, quámque Patres, Doctores, concionatores omnes explanaverunt, et populis proposuerunt; ex quâ Concilia omnia sua testimonia ad confirmanda fidei dogmata protulerunt. Atqui hæc est vulgata nostra. Ergò eam jure, et meritò Concilium Tridentinum authenticam declaravit.

Ex lia pag 68

Maj. est aperta; secùs enim sequeretur, tot Sæculorum spatiô Ecclesiam germanâ Scripturæ interpretatione caruisse, atque in iis, quæ ad fidem, et religionem pertinent, errores ignari, et ignoti cujusdam Interpretis pro verbô Dei coluisse; quod asserere nedùm absurdum, sed omninò impium est, cùm Apostolô prædicante*, ipsa sit columna et firmamentum veritatis.

* 1. Timoth. 3. v. 15.

Min. demonstratur. Vulgata nostra est ea, quæ partim ex Veteri Italâ, partim ex iis sacris libris, quos Hieronymus latinè reddidit, vel emendavit, coalescit. Atqui hæc est, quæ tot Sæculorum usu in ipsâ Ecclesiâ probata est &c. Ergo &c.

Maj. habetur ex iis, quæ supra de istâ editione disseruimus. Min. verò patet ex inspectione, et lectione Scripto-

rum, et operum, quæ plusquam à mille et 145. ~~149~~.
centum annis, tum à Patribus, tum à Doctoribus, Concionatoribus, Pastoribus, Interpretibus, imò ab Ecclesiâ ipsâ, et Conciliis hac de re usque ad nostra tempora vulgata fuêre ꝑ. Ergò ꝑ.

Pb. 2do auctoritate SS: Patrum. 116.

1o S. Augustinus supra laudatus*, Italam versionem cæteris omnibus latinis editionibus præferendam esse ait. S. Hieronymi verò versionem, et Emendationem Sacræ Scripturæ hisce commendat*, Non defuit, inquit, temporibus nostris Presbyter Hieronymus homo doctissimus, et trium linguarum peritissimus, qui ex Hebræô in Latinum divinas Scripturas convertit, cujus tantum litterarum laborem Hebræi fatentur esse veracem. Et ejusdem Hieronymi versionem, seu potiùs emendationem Novi Testamenti omnibus probari asserit, Epist. 10. ad Hieronym.

* lib. 2. de Doct. Christ. c. 15.

* lib. 18. de civ. c. 43.

2o. S. Gregorius Magnus, Quia hæc, inquit*, nova /: S. Hieronymi :/ translatio ex Hebræô nobis eloquiô cuncta veriùs transfudisse perhibetur, credendum est, quidquid in eâ dicitur; et oportet, ut verba illius nostra expositio subtiliùs rimetur.

* lib. 20. moral. c. 24.

3o. S. Isidorus, Presbyter Hieronymus, inquit*, trium linguarum peritissimus, ex Hebræô in Latinum eloquium divinas Scripturas convertit, eloquentérque transfudit, cujus interpretatio meritò cæteris anteponitur. Item, De Hebræô, inquit*, in latinum eloquium tantummodò Hieronymus Presbyter Sacras Scripturas convertit, cujus editione generaliter omnes Ecclesiæ usque quaque utuntur, eóquòd veracior est in Sententiis, et clarior in verbis.

* lib. 6. Etymolog. c. 5.

* lib. 1. de offic. divin. c. 12

146.
~~150.~~

4°. S. Isidoro subscribit Rabanus Maurus lib. 2. de Instit. Cleric. c. 54.

5°. Patres, et Doctores Ecclesiæ, qui deinceps sancti sunt, ut S. Anselmus, S. Bernardus, Rupertus, Haimo, Hugo, Richardus, et alii omnes satis ostendunt, se hanc nostram vulgatam editionem præcæteris probasse, ut pote quam solam explanandam susceperunt. Ergo &c.

6°. Denique, non solùm Latini versionem hanc vulgatam nostram probaverunt, sed etiam Græci, qui quædam Divina Volumina à Hieronymo in Latinum ex Hebræo translata, ipsi ex latino in græcum transfuderunt, ut ipse testatur Hieronymus*. Ergò &c.

* De Vir. Illust. in Sophron. Et lib. 2. cont. Ruffin. 117.

Pb. 3tio Rationibus Theologicis.

1°. Habuerunt Hebræi suâ linguâ authenticam Scripturam; Græci quoque habuerunt Græcè authenticam suam Scripturam, id est, Testamentum Vetus ex Versione Septuaginta Interpretum, et Novi Testamenti fontes ipsos. Ergo etiam æquum est, ut Latina Ecclesia haberet suâ linguâ authenticam Scripturam; non autem à mille et plusquam centum annis aliam habuit, quam nostram vulgatam. Ergò etiam ipsa censenda est authentica.

Sta pag 69

2°. In Conciliis generalibus Ecclesiæ aut paucissimi, aut interdum nulli inveniuntur Hebraïcæ, et græcæ linguarum periti. Ergo malè consultum esset Ecclesiæ, si in gravibus rebus non posset fidere Versioni Latinæ illi, quæ à tot jam sæculis in Ecclesiâ obtinuit.

3°. In omni Republicâ Civili necessarium est authenticum, et præcæteris probatum aliquod Legum, quibus Cives, et subditi astricti sunt, et juxta quas obortæ lites ultimatò dirimuntur, instrumen-

tum. Ergò à multò fortiori ratione tale Authenticum, et præ cæteris probatum divinarum legum instrumentum in Ecclesiâ, quæ est Respublica Spiritualis, erit necessarium. 147. ~~151.~~

Ant. patet. Secus enim perpetuæ confusioni Respublica illa esset obnoxia, necnon, extantibus scilicet pluribus hujusmodi legum sibi invicem contrariantibus instrumentis nullæ unquam lites dirimi, et definiri possent.

Cons. verò pari ratione firmata manet; eámque roborare videtur Lutherus ipse, cùm, Si diutiùs, inquit*, Steterit mundus, iterùm erit necessarium, ut propter diversas Scripturæ interpretationes, quæ nunc sunt, ad conservandam fidei unitatem, Conciliorum decreta recipiamus, atque adea confugiamus. N.B. m

* lib. cont. Zwingl. de verit. Corp. Christi in Eucharist.

Apertissimè verò Beza famosus Calvini Discipulus, dum, Quàm necesse sit in Ecclesiâ Dei, inquit*, extare emendatam Sacrarum nostrarum Tabularum latinam interpretationem /: quæ scilicet ab omnibus recipiatur, et sola auctoritatem obtineat :/ non est, quòd pluribus conemur ostendere ..... Reges et Principes nihil antiquius habere oportet, quàm ut utriusque Testamenti interpretatio semel edatur, cujus, quoad fieri n. potest, sacra et inviolata sit auctoritas. n

* Præfat. Nov. Test.

Hæc Theodorus Beza, quæ optimè argumentum nostrum confirmant, hoc duntaxat discrimine, quòd Jus illud, quod ipse Regibus, et Principibus sæculi tribuit, nos ultrò Ecclesiæ, et Concilio illiusque Capiti Romano Pontifici adscribamus. Modò cujuslibet, quem partium studia, atérque livor nondum penitùs in reprobum sensum præcipitem egêre, judicium esto, nobisne, an Bezæ hîc adstipulandum sit.

4.º Illius jure, et meritò est declarare, et definire, quenam inter varias latinas Scripturarum versiones et editiones pro authenticâ et probatâ sit habenda; cujus est Scripturarum Canonem verúmque, et genuinum sensum definire, et determinare. Atqui hoc pertinet ad Ecclesiam seu Concilium, quod idem exhibet, seu, ut ajunt, repræsentat. Ergo à fortiori ad ipsum pertinebit declarare, et definire quenam Latina Scripturarum versio pro authenticâ sit habenda.

Maj. est aperta. Cujus enim est, Scripturarum Canonem verúmque, ac genuinum sensum tradere, idem utique etiam est decernere in quanam earundem versione aut editione Canon ille genuinúsque sensus accuratè contineatur, adeoque quenam pro authenticâ sit tenenda.

Minor verò à nobis demonstrata est supra cap. 5. et 6. quæ consuli possunt. Ergo &c.

5.º Denique probatur Conclusio nostra argumentò, quod præcipui inter adversarios nostros Scriptores nobis subministrant, ut qui vulgatam nostram Latinam editionem sacrarum Scripturarum mirislaudibus extollunt, idemque contrà illos, qui eam exagitant, et impetunt, patrocinium suscipiunt. Inprimis Joannes Bois Canonicus Ecclesiæ Eliensis in Angliâ eam omninò tuetur*, necnon Erasmo, et Beza vertit in crimen, quòd sine causâ illam deseruerint; atque inter alia, Nulla, inquit*, adhuberit reformatio, nisi ubi subversis ad ruta usque substructionibus nova consurgunt omnia, imò nova adeò nunc spiramus, suspiramúsque omnia, nova lumina, ... novum orbem, novum, quintúmque, si Deo placet, Spiritus Evangelium.

* Collat. Veter. Interpret. cum Recentioribus.

* Præfat. Collat. p.

Sta pag 70

2°. Waltonus magni etiam fecit vulgatam S. Scripturæ Versionem nostram, quia, inquit*, ab Ecclesiâ Romanâ, quæ principem inter Ecclesias locum semper tenuit, et antiquarum traditionum fuit tenacissima, approbata fuit. Sancti Hieronymi versionem laudibus quoque celebrat, quam Judæos textui Hebræo conformem esse etiamnum asseruisse probat ex Rabbi Azariâ, et Rabbi Kimhi, et Aben Ezra.

* Proleg. 10. Poliglot. Anglic.

3°. Ludovicus de Dieu Autorem vulgatæ nostræ Versionis virum eruditissimum fuisse asserit, Quamvis enim, inquit*, illi neque vitia sua, neque barbarismi defuerint, virum tamen esse fateor ingenuitate ac judicio, ibi etiam, ubi barbarus est, commendandum.

* Not. ad Evang.

4°. Grotius Vulgatam nostram suis annotationibus illustrandam suscipiens, Vulgatum Interpretem, inquit, semper plurimi fecit, non modò, quòd multa dogmata insalubria continet, sed etiam, quòd multum habet in se eruditionis.

5°. Paulus Fagius*, omnes illos, qui hanc celeberrimam, ut inquit, vulgatam Versionem invidò dente dilacerarunt, tamquam imprudentes, atque semi-sapientes traduit. Item, Novest ergò, inquit*, temerè nata vulgata editio, ut quidam dudùm temerè et imprudenter clamitant.

* Præfat. ad Translat. Vet. Test.

* c. 4. in vers. lat. Paraphr. Chald.

Hæusti, et alii, quos hic prætermittimus, Catholici in laudem Vulgatæ nostræ et illius Interpretis, adeoque et Concilii Tridentini illam approbantis. Et meritò: Quis enim, nisi omninò insanire malit, vel minimum dubitet, Veteris Vulgatæ, seu Italæ Autorem necnon Hieronymum, à quibus Duobus Vulgatam nostram tenemus, aptiùs instructos fuisse ad eam adornandam, quàm Lutherum aliquem, Calvinum, Bezam, ~~[illegible]~~ aliósque Novatores: Illisque

190. longè auratiora et emendatiora præ manibus fuisse S. Scripturæ apographa, imò fortè autographa, sive hebraïca sive græca; ut potè qui primis illis temporibus, quibus edita fuêre sacra rum litterarum originalia, Novi Testamenti saltem volumina, viciniores erant; quàm habuerint Novatores nostri, quibus nonnisi longâ temporum serie depravata supererant sacræ Scripturæ exemplaria, quæ vanis, impuris, et ad genium confictis, prout notat Cochlæus*, interpretationibus magis adhuc depravaverunt.

u * De vit. et act. Lutheri an. 1522.

Non satis, igitur, mirari possumus, quòd sacrum Tridentinum Concilium, adeoque Ecclesiam ipsam criminari audeant, quòd Versionem hanc à tam sanis, et doctis Interpretibus confectam, necnon tot seculorum serie unanimi Patrum, Doctorum, Conciliorum, p. consensu in Ecclesiâ constanter receptam velut authenticam, et ab omni fidei, aut morum errore immunem declaraverit.

Solvuntur Objectiones adversùs Conclusionem nostram.

118. Ob. 1.º Chemnitius, vel potius mentitur*; Concilium Tridentinum ideò voluit vulgatam editionem esse authenticam, quia tota transformata est ad Dogmata Pontificia p. Ergò vel ex hoc capite rejicienda.

x * In exam. Sess. 4. Conc. Trid.

Resp. cùm certum sit, vulgatam editionem nostram esse antiquissimam, prout apertè demonstravimus, inde etiam manifestum est, Dogmata Pontificia, ad quæ eam transformatam asserit Chemnitius, etiam esse antiquissima, utpotè quæ primis jam Ecclesiæ temporibus ipsi Apostoli scriptò consignarint, atque ab antiquò Interprete latinò translata fuerint, et Ecclesiæ transmissa: unde Chemnitius proprio suò argumentò se confodit.

7tima pag. 71

151. 119.

Ob. 2.do Illud Instrumentum authenticum dicitur, quod autographo seu Originali suo per omnia est conforme. Atqui talis non est vulgata latina editio. Ergò malè eam authenticam declaravit Concilium Tridentinum. Maj. est apertа. Min. prob. ab inductione mendorum, quibus ipsa scatet. Ergò &c.

Resp. absolutè loquendo, neg. Maj. Ad hoc enim, ut Scriptum aliquod, seu apographum censeatur authenticum, sufficit, quòd præ cæteris apographis seu exemplaribus omnimodam fidem mereatur, atque quoad substantialia à suo autographo seu Originali minimè dissentiat. Atqui hujusmodi est Vulgata nostra, et hoc sensu eam authenticam declaravit Ecclesia in Concilio Tridentino congregata; scilicet, quòd inter cæteras latinas editiones, quæ tùm temporis circumferebantur, esset fidelissima, nec quidquam contineret, quod tradita, et ab Apostolis scriptò consignata fidei Christianæ esset contrarium, ut potè quæ tot Seculorum longò usu in Ecclesiâ semper probata fuerit.

Ad Min. Resp. Equidem in vulgatâ nostrâ menda aliqua reperiri, quæ Amanuensium, et Librariorum inuriâ, vel ignorantiâ in illam irepserunt. At cùm nec fidem, nec mores tangant, nihil ipsius authentitati à Patribus Concilii Stabilita id officit, ut potè quæ comparativa duntaxat sit ad reliquas latinas editiones, fidémque, et mores tantùm respiciat. Id ultrò agnovit ipsummet Concilium, undè et decla-

3 * Sess. 4.

tum edidit*, ut porthac sacra Scriptura editio quàm emendatissimè imprimatur; quod Decretum Pius IV. Pontifex

2 * In præfat. Edit Rom. Bibl.

maximus executioni mandari fecit*, aliquot S. R. E. Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum Litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris collatâ provinciâ, ut vulgatam editionem Latinam adhibitis antiquissimis Codicibus Manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus accuratissimè castigarent.

120. Ob. 3.º Ut apographum aliquod authentium declaretur, oportet, ut cum autographô ~~commoat~~ conferatur. Atqui vulgatam cum suo autographô non contulit Synodus Tridentina. Ergo ~~non~~ nec eam authenticam declarare potuit.

Maj. est aperta, atque essentiam authentici apographi connotat. Min. autem ultrò à nobis conceditur, atque vel ipsa menda, et errata Scripturæ nostris latinis adspersa eam manifestant. Ergò.

Resp. Dist. Maj. Ut apographum aliquod p. nisi aliunde ipsius authenticitas comprobari posit, conc. maj. Si aliunde ipsius authenticitas comprobari, et haberi posit. neg. maj. Equidem Synodus Tridentina, cùm Vulgatam nostram authenticam declaravit, eam cum originalibus, seu fontibus hebraïs, et græis non contulit; nec enim tùm de iis erat quæstio, sed duntaxat quænam inter varias illius temporis editiones latinas præstaret; dumque pro Vulgatâ sententiam tulit, ad id duntaxat respexit, quod illa subiect plurimorum sæculorum usu in Ecclesiâ tanquam germana originalis Scripturæ versio

probata fuisset; quod utique maximum 153.
illius authentiitatis argumentum erat;
nisi quis impudenter dicere malit, Ecle-
siam plusquam mille et centum anno-
rum spatiô depravatâ Scripturâ fuisse
usam.

Ob. 4.to Magis credendum est, idem 121.
esse Verbum Dei, quod habetur in fonti-
bus Hebraïcorum, et Græcorum Codicum,
quàm quod habetur in rivulis versionum.
Ergo Vulgata editio, ut potè versio dum-
taxat, quæ Verbum Dei velut in rivulô
tantum continere videtur, tantam fi-
dem non meretur, ac ipsi fontes hebrai-
ci, et Græci; adeoque nec authentica
nuncupari potest.

Resp. Dist. Ant. Magis creden-
dum est p. quando constat, fontes ilos
non esse turbatos, conc. Secus neg.
ant. Alibi jam ostendimus, fontes
sacræ Scripturæ multis in locis turbidos
fluere; et certè vix dubitari potest,
quin, sicut Latina Ecclesia constantior
fuit in retinendâ fide, quàm Græca;
ita etiam vigilantior fuerit in suis Co-
dicibus à corruptione defendendis. Et
verò ubinam sunt hebraici, et Græci
fontes illi S. Scripturæ; profectò jam
dudum perierunt, et præter exscripta
illorum apographa nihil habemus.

Inst. Hebræi, et Græci Codices 122.
sunt Prophetarum, et Apostolorum, qui
errare non potuerunt: Latini autem
sunt variorum Interpretum, qui errare
potuerunt. Ergo ab Hebræis, et Græcis
Codicibus Scripturæ authentiitas repeti
debet, non à Latinâ quadam Versione,
cujusmodi est vulgata nostra, ut potè
erori obnoxiâ.

8. 72

154.
~~158.~~ Resp. Neg. Hebraeos, et Graecos Prophetarum et Apostolorum Codices, quos modò pre manibus habemus, esse ipsorum autographa, seu ea ipsa, quae ipsi enararunt, sed illorum apographa duntaxat, seu exemplaria, quemadmodum et Latini Codices; unde qui priores exscripserunt, etiam erori obnoxii fuerunt, aeque ac Latini Interpretes. quare nihil probat objectio. Certè Codices tùm hebrei tùm Graeci, qui fontes nuncupantur, jam ante Concilium Tridentinum puri non fluebant. Igitur meritò Concilium istud Scripturae authentitatem ab eâ Latinâ versione, quae quamplurimis saeculis jam Ecclesiae universalis usu probata fuerat, repetit. praesertim cùm ibi de authenticitate comparativâ ad caeteras Latinas editiones duntaxat ageretur, hebraïcò et graecò textibus intactis relictis. Equidem concedimus, Latinos Interpretes nostros erori fuisse obnoxios; neque eorum versionem Concilium ita probavit, ut asseret, nullos in eâ librariorum erores reperiri; sed certos nos reddere voluit, in iis praesertim, quae ad fidem et mores pertinent, nuda esse in hac versione Interpretum errata. ~~[illegible]~~

123

Caput Octavum.

De ponderibus, monetis, mensuris et vasis, quae S. Scriptura passim commemorat. Item de anno et mensibus Hebraeorum, necnon Massorâ et Massorethis

Antequam de singulis S. Scripturae libris specialim tractemus, opere preti-